

Дом здравља „Д-р. Милутин Ивковић“ Београд

**РАЗМАТРАЊА И КОМПАРАЦИЈА РАДИОЛОШКИХ НАЛАЗА
ЦЕРВИКАЛНЕ И ЛУМБО-САКРАЛНЕ КИЧМЕ КОД СТОМАТОЛОГА
ДОМА ЗДРАВЉА „Д-р. М. И.“**

Тишма-Младеновић М., М. Смиљевић, М. Макевић-Терзић, С. Брзаковић и
Т. Ковачевић.

Предмет нашег рада је било упоређивање радиолошких налаза цервикалне и лумбо-сакралне регије кичме код стоматолога Дома здравља „Д-р М.И.“ у намери да нађемо извесну корелацију између појаве дегенеративних промена на кичми и радног оптерећења којим је кичма стоматолога изложена. Испитивана су 44 стоматолога разне добне старости, пола и дужине радног стажа. Разлог испитивања су биле појаве субјективних тегоба код стоматолога преко 40 г. старости и 15 г радног стажа. Пошто је највећи број стоматолога био те добне старости, постали су предмет нашег испитивања.

На основу клиничких и радиолошких прегледа оба предела кичме извршили смо статистичку обраду добијених резултата и дошли до извесних закључака, који би били убедљивији да је постојала и контролна група.

Наиме, промене на лумбо-сакралном делу кичме би одговарале у тој доби било ком занимању али рана појава на цервикалној кичми, по нашим сумњама могла би да буде последица радног оптерећења као провокативног фактора.

У своја два претходна рада изнели смо резултате добијене испитивањем утицаја радног оптерећења на развитак цервикалног синдрома дегенеративног порекла као и стање лумбо-сакралног региона у стоматолога Дома здравља.

Намера нам је била да покушамо и оучимо да ли и у којој мери услови радног места-радно оптерећење могу бити фактор раније појаве дегенеративних промена на кичми и њихове клиничке манифестације.

Идеја да се позабавимо овом проблематиком је проистекла као последица врло честих субјективних тегоба (спонтани бол, честе и упорне главобоље, отежани и болни покрети врата) које су се јављале у стоматолога одређене групе-одређене старости и радног стажа (преко 40 г и 15 г радног стажа). Ово тим пре што највећи број запослених стоматолога у Дому припада тој животној доби а истовремено су и носиоци посла у служби.

Материјал и метод рада

Испитивану групу сачињавали су 44 стоматолога мушког и женског пола, различитих добних скупина и радног стажа.

Свима је узета детаљна анамнеза радна и медицинска, урађен реуматолошки клинички и општи преглед, радиографија цервикалне и лумбо-сакралне кичме у два правца као и основне лабораторијске анализе (седиментација, хемограм, урин). Ово последње да би се искључили евентуално други фактори вертебралног и екстра вертебралног порекла. Статистичка обрада вршила се на основу табела.

Резултати и дискусија

Свим реуматолозима је познато да су дегенеративне реуматске болести честе, посебно у особа средњег и старијег животног доба.

Нажалост прецизних података о учесталости ових болести у нас још нема. Након II светског рата више пажње је поклоњено планираним клиничко-епидемиолошким истраживањима учесталости реуматских болести, нарочито дегенеративних у индустрији, рударству и др. привредним делатностима као и изучавању фактора који на њихову појаву утичу. Морамо још напоменути да различити дијагностички критерији и начини обраде који се у литератури наводе донекле отежавају упоређивање добијених резултата из закључака који су некад недовољно критични и нејасни или уопштено формулисани.¹²³⁴⁵

Дегенеративне промене на лумбо-сакралној кичми код нас нађене су у 60% а на цервикалној у 55%.

Учесталост и степен радиолошких промена на лумбо-сакралној кичми су у корелацији са добом старости, док код цервикалне кичме није случај. Степен учесталости радиолошких промена у односу на радни стаж приказаћемо у табели 1 а на добне групе табелом 2.

Табела 1.

НАЂЕНЕ РАДИОЛОШКЕ ПРОМЕНЕ L-S И Ц. ДЕЛА КИЧМЕ У ОДНОСУ НА РАДНИ СТАЖ

regio	радни стаж	нађене промене у проценти	врсте промена
L-S	0-15г	без промена 40%	- почетна или већа остетитоза на пршљенским телима - сужење 1 или више интервертебралних простора са или без субхондралне склерозе статичне и конгениталне аномалије и то су: а. сколиозе б. лумбализације ц. сакрализације д. спина бифида
	15-24г	почетне промене 27,5%	
	24-29г	јаче промене 20% маргиналне остеофитозе	
	29.....	тешке -12,5%	
C-	5-6г	9%	промене су у смислу остеофитозе, ункартрозе са или без спондилоартрозе, дискартрозе, 1 или више интервертебралног простора са или без spondyloarthrose.
	10-14г	15%	
	15-19г	73%	
	20	100%	

Табела 2.

НАЂЕНЕ РАДИОЛОШКЕ ПРОМЕНЕ L-S И C ДЕЛА КИЧМЕ У ОДНОСУ НА ЖИВОТНУ ДОБ

regio	добне групе	нађене промене у проценти	врсте промена
C-S	25-39г	без промена -40%	<ul style="list-style-type: none"> - почетна или већа остеофитоза на пршљенским телима - сужење 1 или више интервертебралних простора са или без маргиналне остеофитозе и субхондралне склерозе. - статичке и конгениталне аномалије и то су: <ul style="list-style-type: none"> а. сколиозе б. лумбализације ц. сакрализације д. спина бифида
	39-49г	почетне промене 27%	
	49г.....	јаче промене -20%	
		тешке промене -12,5%	
C.	25-29г.	без промена 100%	<ul style="list-style-type: none"> - у смислу: остеофитозе, ункартрозе са или без спондилоартрозе, дискартрозе 1 или више интервертебралних простора са или без спондилоартрозе.
	30-39г.		
	40.49г.	нађене промене 31%	
	50....	нађене промене 75% нађене промене 100%	

Уочавамо да нема промена на лумбо-сакралној кичми до 15г р.с. а у групи цервикалне кичме промене налазимо 9% од 5-9 г р.с. Истичемо да промене на вратној кичми иако у умањеном поценту констатоване су раније и клинички испољавају. Исто тако можемо рећи да учесталост промена у лумбо-сакралном делу је у корелацији са животим добом, док код цервикалне уочавамо лаку промену са дужином радног стажа.

Зависност учесталости и степен дегенеративних промена на лумбосакралном делу кичме од доба старости је неоспорна чињеница и може се само дискутовати о учесталости ових промена у појединим старосним групама. Дужина радног стажа у овом случају (L-S) изгледа да није од директног утицаја на учесталост и степен промена. Код анализе Ro снимака видимо да након кратког радног стажа 5-9г већ почињу промене на вратној кичми, и да порастом времена проведеног на раду оне су израженије а клинички се испољавају.

Закључак

Сви ови налази би могли да наведу на закључак да радно оптерећење које су стоматолози изложени у току радног времена тј обављања своје професионалне делатности може као један од провокативних фактора да утиче на бржи настанак дегенеративних промена на вратној кичми.

Вероватно би компаративна испитивања дало више резултата о могућем утицају радног места на настанак дегенеративних промена на вратној кичми.

COMPARISON STUDY OF THE RADIOLOGICAL CONDITION OF CERVICAL AND LUMBO.SACRAL SPINE IN STOMATOLOGISTS AT THE HEALTH CENTER „DR.M.I.“

Summary

In our two previous works we have given the results obtained on base of our examinations in order to discover whether there is a correlation between the hardness of the work stomatologists are exposed to and an early occurrence of degenerative changes on the cervical spine and their clinical manifestation. We have also examined radiologically and clinically the lumbo-sacral region of stomatologists. The group of examined persons comprised 44 stomatologists employed in the Health Center „Dr.M.I.“ They were of various age (the youngest 27 and the oldest 55.) length of service and sex.

The degree of observed changes both on cervical and lumbo. sacral spine was percentually high but within the limits of findings given in the literature on base of clinical and epidemic examination. It should be noted that the percentage of degenerative changes of the lumbo-sacral region is higher. However, it seems that they result from degenerative processes normal for that age while changes on the cervical spine, although in a somewhat lower percentage occur earlier and are clinically manifested.

From these results it may be assumed that the hardness of work to which stomatologists are exposed is the factor that provokes earlier occurrence of degenerative processes on cervical spine.

Литература

1. S. Andrić, H. Jurak i L. Silobrić-Zagreb Cervikalni sindrom – profesija bolesnike i liječnika reumatizam – br. 4 1977 g
2. A. Brusni, D. Petrović
Oštećenje kičme u vozača kiperu IV Jugoslovenski kongres medicine rada
3. Dr. Mr. L. Krapac-Zagreb
Reumatizam br. 2/145 – Zagreb – 1977
4. Mandić V.: Lumbalgije i lumboishologije kao profesionalna obolenja rudara reumatizam – izvanredan broj 139-1595
5. Dr. B. Matanović
Utjecaj nekih znanja ne oštećenja intervertebralnog diska reumatizam – broj .. 1977g